

ідеал є живий. Тому кожна нація якраз в своєму своєрідному, оригінальному, у свої «однобічності» і обмеженості і має вічне і загальне значення. Як живі, різноманітні людські індивідууми у суспільстві, так і конкретні, різноманітні нації з'єднані в людстві. Тільки через них і в них людство є можливим» (8. С. 96). Тому і в людині її загальнолюдська сутність, культура, духовність можуть розвиватися лише як національна культура і духовність.

Література

1. Бердяев Н. О самоубийстве. -М.: МГУ, 1992, - 23 с.
2. Педагогіка. / За ред. М. Д. Ярмаченка. - К.: Вища шк., 1986. -543 с.
3. Педагогический словарь. / Под ред. И. А. Каирова, в 2 т. -Т.1.-М.: Изд-во АИШ, 1960. - 774 с.
4. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка. - В 4 т. - Т. 1: А-З. - М.: Русский язык, 1989. - 699 с.
5. Ручка А.А. Ценностный подход в системе социологического знания. - К.: Наукова думка, 1987. - 156 с.
6. Канаев С. З. Роль религиозного фактора в формировании национальной психологии: Автореф. дис.... канд. филос. н.-М.,1991.-19с.
7. Ломацький М. Національна свідомість. - Лондон: Вид-цтво Спілки української молоді, 1952. - 63 с.
8. Чижевський Д. Філософія і національність. // Філософська і соціологічна думка. - 1990. - № 10. - 45 с.

Н. Я. Овчаренко

ПРОБЛЕМИ ВОКАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

За своїми невичерпними можливостями співецький голос перевершує найдосконаліші музичні інструменти. Але для того, щоб заблищати всіма барвами, він має бути якнайстаранніше опрацьований і сформований.

У результаті врахування запитів сучасної загальноосвітньої школи, якій потрібен вчитель музики з поставленим голосом, лише при вільному уявленні про можливості голосу можна знайти шляхи і засоби його дальшого розвитку. перетворення на джерело справжнього багатства вокально-виражальних інтонацій. Але прийти до цього не так просто. Навіть найбільш вдало, сформований голос без спеціальної, в кожному конкретному, випадку, додаткової роботи не може бути готовим для застосування в тих або інших певних художньо-виконавських педагогічних завданнях. Найважливіше і найістотніше, притому найважче у розвитку голосу і в самому

виховному процесі, полягає в наповненні звуків голосу певним, змістом-сміслом і почуттям у пристосовуванні цих звуків до якомога ефективнішого втілення цього змісту.

Що ж до майбутнього вчителя музики, то він може досягти в цій галузі певних успіхів лише за умови зростання його культури розвитку слуху та слухового досвіду, смаку і художньої фантазії, загалом, при підвищенні його естетичних критеріїв. Але для досягнення вказаного рівня музично-художнього розвитку студента потрібне вокальне виховання. І протягом усього цього часу його голос не може бути по-справжньому, добре розвиненим, або, як говорять, поставленим. Без високої вокальної і загальної культури у студента не можуть навіть народжуватися високі залити щодо свого голосу та всі ті якості, які потрібні для педагогічної творчості.

Для виховання голосу професіонального звучання ми рекомендуємо керуватися такими методичними настановами:

а) грудно-черевне дихання;

б) високу позицію звучання голосу, що забезпечує характерні для всіх голосів норми коливань нижньої та верхньої форманти;

в) змішування головного та грудного резонаторів з переважною участю кожного з них для різної висоти звуків і в залежності від змісту виконуваного твору;

г) вільне положення гортані;

д) розкріпачення м'язів надставної труби (губи, щоки, язик і ін.) від напруження.

Вважаючи, що при дотриманні всіх цих умов можуть бути вироблені округлений, опертий і змішаний звук голосу та спів, як вокально-технічна основа школи співу, ми визнаємо, недопустимим догматизування наведених настанов, які несуть загальний характер, оскільки воно призвело б до порушення принципу індивідуального підходу до кожного студента і до кожного твору.

Надзвичайно важливо виховати у майбутнього вчителя музики особисту ініціативу. Тому доводиться постійно повертатися до застережену від «натаскування» його щодо прийомів і способів виконавства. Якщо студент вміє знаходити в кожному розучуваному творі головне, він дістає необхідні відправні точки для виявлення правдивого художнього образу.

Слід усіма засобами, обмірковуючи та вивчаючи мінливі індивідуальні особливості кожного студента, розвивати в ньому вміння підкоряти волі не тільки свій голосовий апарат - «апарат втілення», а й передусім здатність включатися в образ - «творчий апарат переживання». Від можливості повного підкорення своєї волі «творчого апарата», значною мірою полегшуються і розширюються можливості «апарата втілення» для студента - його голосу. Велике значення у процесі подолання технічних труднощів має

вплив емоційного піднесення як результат повного включення в образ. У даному разі слова «хотіти це могли» виправдовується найбільшою мірою.

У процесі виховання у студента свідомого відношення до змісту вокального твору незайвим буде пригадати висловлювання відомого режисера і співака Палечека, який говорив: «Передусім - думка. Думка дає вираз обличчю, осмислену міміку, виправданий жест. Думка забарвлює слово і звук, надаючи фразі належного звучання».

Підсумовуючи вимоги до вокального виховання, слід підкреслити: голос повинен відзначатися такою гнучкістю, такою свободою доцільної пристосованості і взагалі таким багатством вокально-технічних ресурсів та інтонаційної барвистості, яке б дало змогу майбутньому вчителю музики з художньою майстерністю виконувати будь-який відповідний його природним можливостям вокальний твір.

Література

1. Голуб'єв П. В. Поради молодим педагогам-вокалістам. - К.: Музична Україна, 1983. - 60 с.
2. Питання вокальної педагогіки.- Вип. 6. - М.: Музика, 1986. - 147 с.
3. Питання вокальної педагогіки.- Вип. 7. - М.: Музика, 1988. - 135 с.

Н. І. Білоконна

ЛІНГВІСТИЧНІ СЛОВНИКИ ЯК ЗАСІБ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Питання інтелектуального розвитку кожної дитини хвилювало і продовжує хвилювати багатьох психологів, педагогів та вчителів-практиків. Зазначена проблема знайшла висвітлення в працях Л. С. Виготського, В. В. Давидова, Л. В. Занкова, Н. О. Менчинської, С. Л. Рубінштейна, Д. В. Ельконіна, О. Я. Савченка та інших.

«Психологічний словник» (за ред. В. І. Войтка. - К., 1988) визначає інтелект як відносно стійку структуру розумових здібностей індивіда. Деякі дослідники ототожнюють інтелект з системою розумових операцій, зі стилем рішення проблем, з ефективністю індивідуального підходу при розв'язанні пізнавальних завдань. У широкому розумінні інтелект являє собою сукупність всіх пізнавальних функцій людини: відчуття і сприйняття до мислення і уяви; в вузькому розумінні - це мислення.

Мислення не може розвиватися без мовного матеріалу. Про-